

Omrörda massor i dräneringen till Viby kyrka

L1980:5180
Viby kyrka, Viby 4:1
Hallsbergs kommun
Örebro län, Närke
Nina Balknäs

ARKEOLOGGRUPPEN I ÖREBRO AB

Radiatorvägen 11, 702 27 Örebro

Telefon 019-609 04 10

www.arkeologgruppen.se

arkeologgruppen@arkeologgruppen.se

Översigtskarta över Örebro län med platsen för den arkeologiska kontrollen markerad i rött.

© 2023 Arkeologgruppen AB
Arkeologgruppen rapport 2023:01
Lst dnr 431-9638-2022

Författare	Nina Balknäs
Kvalitetsgranskning	Leif Karlenby
Grafisk form	Nina Balknäs
Omslagsfoto	Viby kyrka sedd från söder en dag i december 2022.
Foto	Arkeologgruppen AB om inte annat anges i figurtexten.

Upphovsrätt, om inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY.
Villkor finns tillgängliga på <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv>

Fastighetskartan: © Lantmäteriet Dnr: R50223371_200001

Terrängkartan, samt GSD-Översiktskartan: Lantmäteriet (CC0)

ARKEOLOGGRUPPEN AB RAPPORT 2023:01

ARKEOLOGISK KONTROLL

Omrörda massor i dräneringen till Viby kyrka

L1980:5180

Viby kyrka, Viby 4:1

Hallsbergs kommun

Örebro län, Närke

Nina Balknäs

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sammanfattande inledning.....	5
Bakgrund och kulturmiljö.....	5
Syfte	8
Metod och genomförande.....	8
Resultat.....	8
Analyser.....	8
Tolkning.....	8
Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen	9
Tekniska och administrativa uppgifter	10
Referenser	11
Förteckning över figurer	11
Förteckning över bilagor	11
Bilagor	12
<i>Bilaga 1. Schakttabell</i>	<i>12</i>

Figur 1. Översiktskarta över västra Närke med Viby inom svart cirkel. Skala 1:250 000.

SAMMANFATTANDE INLEDNING

Arkeologgruppen har genomfört en arkeologisk kontroll i samband med grävning för dränering vid Viby kyrka. Ett 6 meter lång schakt övervakades i samband med grävning. Ingen fornlämning påträffades.

Kostnadsansvar bars av Viby församling. Beslut togs i ärendet den 11 november 2022 av länsstyrelsen i Örebro län (diarienummer 431-9638-2022).

BAKGRUND OCH KULTURMILJÖ

Landt Carta af Wyby Häradh. Bestående af 2ne Sochnar

Dätta Häradet består aff godh SædesBygdh, något Ringa till Engh, Skough ingen, utan på Allmenningen neder på Stora Sydvägen; hvilken Allmenningh begriper Sigh efter Råågångerne. Litet allt neder i Boda Sioen efter Westgiöte Råån, Hvilken åhr aff der oppå belagne Bergbruuk mycket affbrukat.

Gabriel Thoring, år 1688 (LMS S8:8)

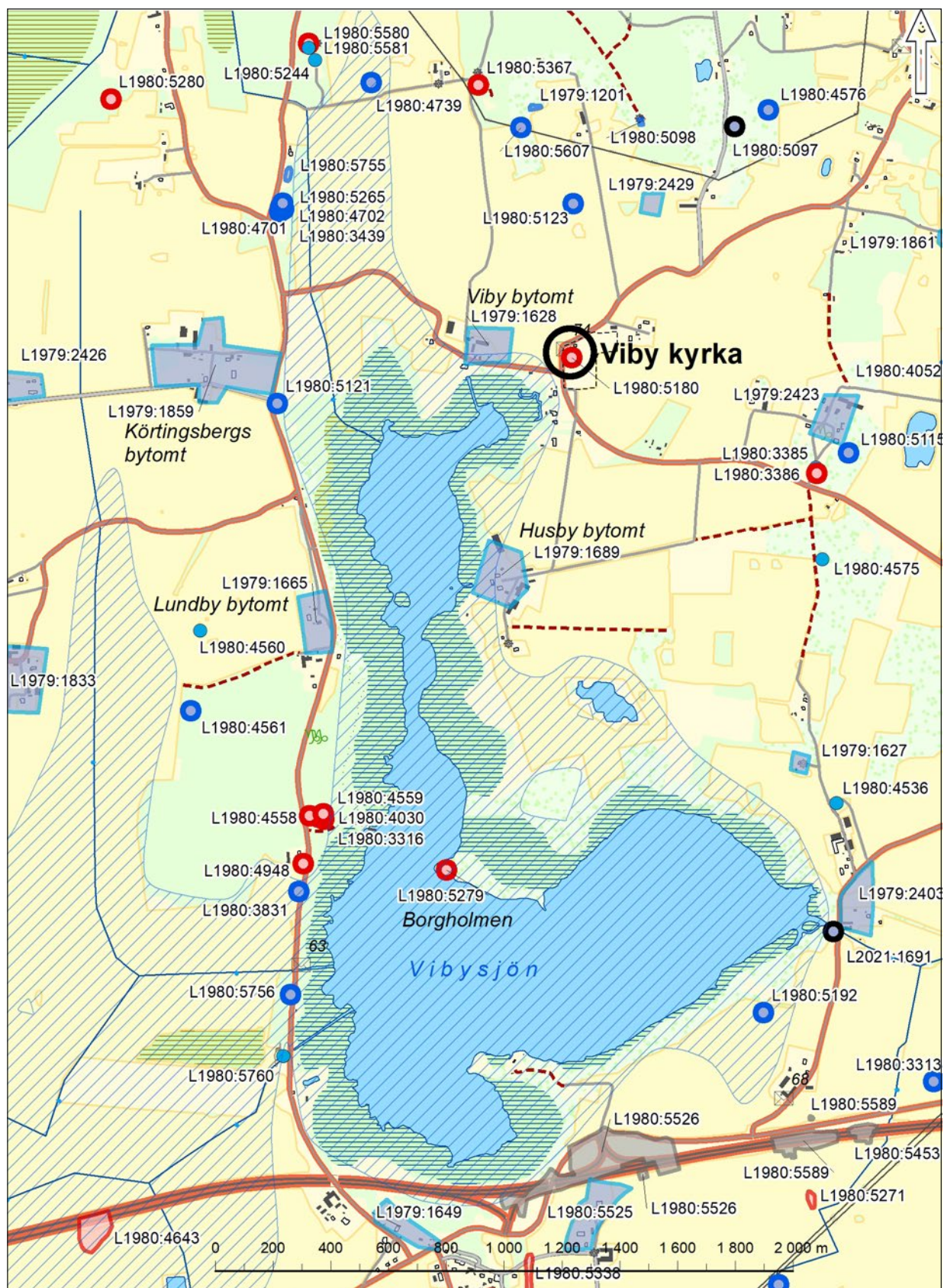
Figur 2. Geografisk karta över Viby och Grimstens härad från år 1688 (LMS S8:8).

Viby ligger i ett drumlinlandskap som är rikt på fornlämningar från förhistorisk och historisk tid. Här finns gravar, gravfält, boplatser, by-/gårdstomter och husgrunder samt en borg. Äldsta skriftliga belägg för Viby är från mitten av 1400-talet. I ett fall stavas namnet Wygby, annars Viby (Ortnamnsregistret: 3405750). Viby kyrka är en stor stenkyrka med västtorn.

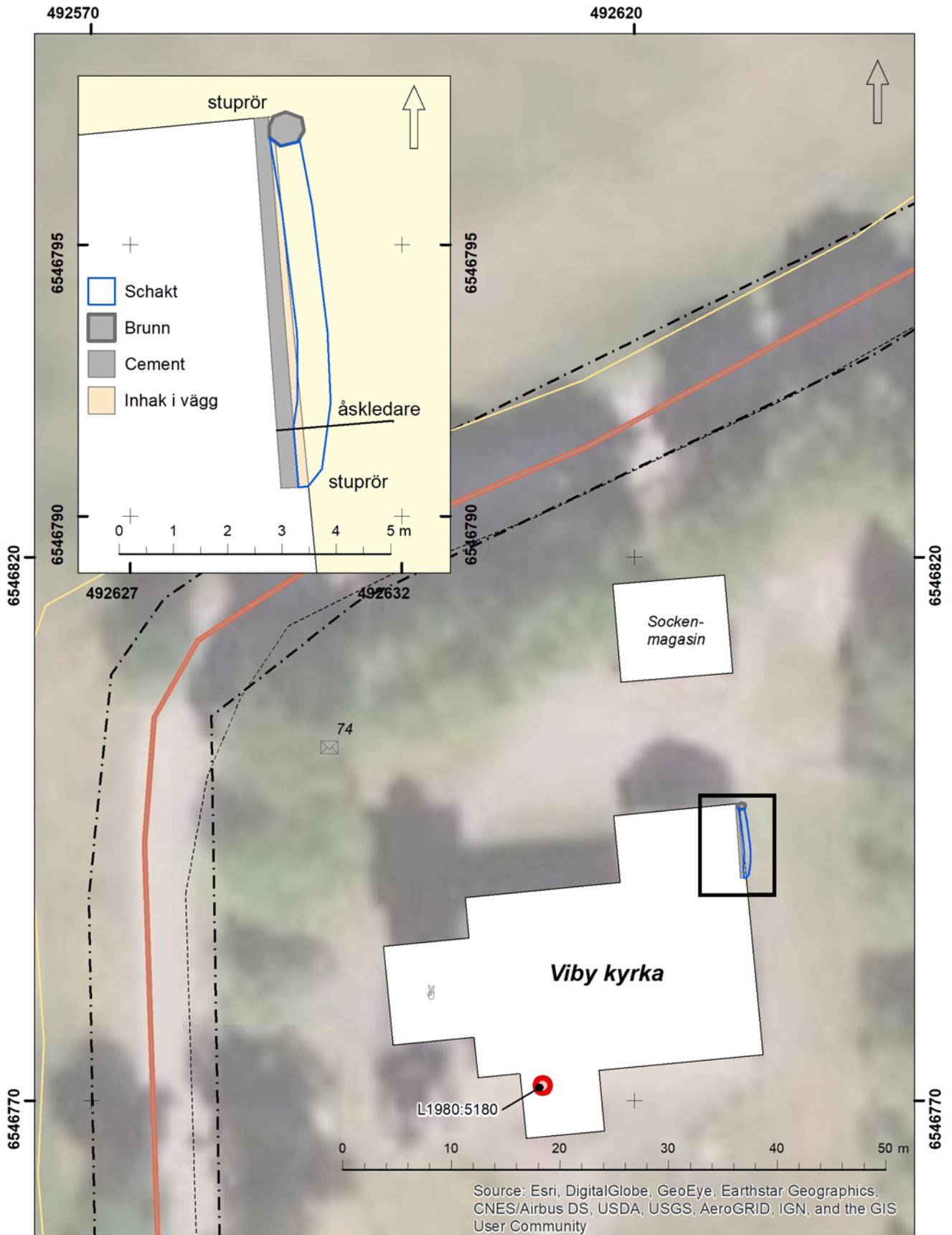
Undersökningar visar att kyrkan uppförts under sent 1100-tal eller tidigt 1200-tal, då som en smal stenkyrka utan torn och med rakt kor. Vid kyrkan har det tillvaratagits en dopfunt från 1100–1200-tal och flera fragment av en runsten med ornamentik (L1980:5180, Nä nr 1) (Edlund 2016 med där anförd litteratur). Runstenen beskrivs i Kulturmiljöregistret som:

Runsten, del av, sandsten, 1,1 m h, intill 0,4 m b och 0,17 m tj. Sidorna parallella. Runhöjd 11-12 cm. Stenen har enligt uppgift tidigare legat i trappsteget till södra ingången. I sakristian förvaras ytterligare ett fragment av en runsten, 0,24 x 0,12 m och 0,8 cm tj av sandsten. Enligt Närkes runinskrift är dessa två fragment delar av samma sten och inskriften lyder: "...etter..."

KMR

Figur 3. Fornlämningsmiljön kring Vibysjön. Streckad blå linje motsvarar sjö runt år 1000 e.Kr. (SGU) Skala 1:20 000.

Figur 4. Schaktplan i skala 1:500 med insticksplan i skala 1:100.

SYFTE

Den arkeologiska kontrollens syfte var att undvika skada på fornlämning.

METOD OCH GENOMFÖRANDE

Grävningen genomfördes skiktvis med en mindre grävmaskin. Arkeologens arbete bestod i att titta på de stenar som framkom samt att i övrigt notera lagerinnehåll och se efter eventuella intakta strukturer och anläggningar. Då schaktet grävts klart gjordes en skriftlig dokumentation med analogt tagna mått. Fotografier togs för att förtydliga och i bild dokumentera schakt och lager.

RESULTAT

Schaktet grävdes utmed den östra sidan av sakristian. Schaktet var 6 meter långt och 0,6 meter brett. Djupet ökade gradvis från 0,4 meter i söder till 0,8 meter i norr. Utmed hela sakristians vägg fanns en cementvägg som var minst 0,8 meter djup, men som fortsatte djupare än schaktet. Överst i schaktet fanns ett 0,75 meter tjockt omrört lager av humös, lucker, mörkbrun finsand med inslag av 0,1–0,2 meter stora stenar och tegelkross. Stenarna var till största delen kalkstensflis. Det fanns även ett mindre inslag av människoben. Därunder fanns ett kompaktare lager av beige sandig silt med inslag av byggnadsmaterial så som mindre stenar, tegelkross och kalkbruk. I skiftet mellan lagren hittades en botten till en glasburk. Ingen nedgrävning till den brunn som dräneringen skulle anslutas till kunde ses varför även det undre lagret sannolikt är av yngre datum.

Analyser

Inga analyser har gjorts.

TOLKNING

Det grävda schaktet berörde endast omrörda massor.

Figur 5. Det grävda schaktet sett från sydöst. Foto taget av Nina Balknäs.

UTVÄRDERING AV RESULTATEN i förhållande till undersökningsplanen

Syftet med den arkeologiska kontrollen var att undvika skada på fornlämning. Då ingen fornlämning påträffades får syftet anses vara uppfyllt. Inga avsteg gjordes från undersökningsplanen.

TEKNISKA OCH ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Län	Örebro
Kommun	Hallsberg
Landskap	Närke
Socken	Viby
Fastighet	Viby 4:1 (Viby kyrka)
Lämningsnummer	L1980:5180
Lämningsstyp	runristning
Datering	-
Typ av undersökning	Arkeologisk kontroll
Länsstyrelsens beslutsdatum	2022-11-11
Länsstyrelsens diarienummer	431-9638-2022
Ärendenummer i Fornreg	202201665
Arkeologgruppens projektnummer	P22076
Projektledning	Nina Balknäs
Personal	Nina Balknäs
Undersökningstid	2022-12-19
Undersökt yta	3,6 m ²
Undersökt volym	2,2 m ³
Inmätningsteknik	Analog
Koordinatsystem	SWEREF 99TM
Läge och koordinater SWEREF 99TM	Ekonomiska kartan Viby, 9E9j82 X 6546789,475 Y 492630,381
Höjdsystem	RH 2000
Arkiv	Arkivmaterial förvaras hos Arkeologgruppen i Örebro i väntan på fördelningsbeslut.
Digitalt arkiv	Digitalt material sparas på Arkeologgruppens server i väntan på nationell digital arkivdatabas.
Fynd	Inga fynd togs tillvara.

REFERENSER

Litteratur

Edlund, M. 2016. *Borgholmen*. Fornlämning RAÄ 131, Husby 1:1, Viby socken, Hallsbergs kommun, Närke, Örebro län. Arkeologisk forskningsundersökning. Örebro läns museum Rapport 2016:19.

Arkiv och kartor

LANTMÄTERISTYRELSENS ARKIV

S8:8 1688 Geografisk karta över Viby Grimstens h:d

Digitala källor

Ortnamnsregistret, besökt 2022-12-19: arkivid: 3405750

Kulturmiljöregistret (Fornreg), besökt 2023-01-05

FÖRTECKNING ÖVER FIGURER

Figur 1. Översiktskarta över västra Närke med Viby inom svart cirkel. Skala 1:250 000.

Figur 2. Geografisk karta över Viby och Grimstens härad från år 1688 (LMS S8:8).

Figur 3. Fornlämningsmiljön kring Vibysjön. Streckad blå linje motsvarar sjö runt år 1000 e.Kr. (SGU)Skala 1:20 000.

Figur 4. Schaktplan i skala 1:500 med insticksplan i skala 1:100.

Figur 5. Det grävda schaktet sett från sydöst. Foto taget av Nina Balknäs.

FÖRTECKNING ÖVER BILAGOR

Bilaga 1. Schakttabell

BILAGOR

Bilaga 1. Schakttabell

Snr	Mått/m	Djup/m	Beskrivning
1	6x0,6	0,4-0,8	Utmed sakristian cementvägg >0,8 meter djup. Överst 0,75 meter tj. omrört lager av humös, lucker, mörkbrun finsand med inslag av 0,1-0,2 meter stora stenar (till största delen kalkstensflis) och tegelkross och litet inslag av människoben. Därunder ett kompaktare beige sandig silt med inslag av byggnadsmaterial så som mindre stenar, tegelkross och kalkbruk. I skiftet mellan lagren hittades en botten till en glasburk.

Arkeologgruppen AB

RAPPORT 2023:01

